

EU2013.LT

Европейска мрежа за превенция на престъпността

Поредица „Инструментариум на ЕМПП“

№ 4

Справяне с домашното насилие в ЕС — политики и практики

В рамките на проекта „Към създаване на Европейски център за експертен опит в областта на превенцията на престъпността“ — Секретариат на ЕМПП, декември 2013 г., Брюксел

С финансовата подкрепа на програмата на Европейския съюз „Предотвратяване и борба с престъпността“
Европейска комисия — Генерална дирекция „Вътрешни работи“

Справяне с домашното насилие в ЕС — политики и практики

Предговор

Четвъртият инструментариум от поредицата, публикувана от Секретариата на Европейската мрежа за превенция на престъпността (ЕМПП), е съсредоточен върху основната тема на литовското председателство и конференцията за най-добри практики от 2013 г., а именно „Превенция на домашното насилие“. В първата част на инструментариума се представя преглед на съществуващите мерки на политиката и законодателни мерки в ЕС и държавите — членки на ЕС, както и обща информация относно събирането на данни и програмите за финансиране от ЕС, свързани с темата. Втората част е съсредоточена върху добри и обещаващи практики, които бяха представени от 18 държави членки в рамките на конкурса за Европейската награда за превенция на престъпността (ЕНПП) за 2013 г. Специално внимание се обръща на някои важни въпроси, които често са свързани със случаи на домашно насилие и които бяха успешно решени от наградените проекти на Швеция, Белгия и Хърватия. Обхванатите теми са: подпомагане на жертвите и „процесуално изтощаване“ при случаи на домашно насилие; многоведомствено сътрудничество и верижният модел; както и ранна превенция и ролята на образованието. По-нататък е представено обобщение на дискусиите от конференцията за най-добри практики (Вилнюс, 11—12 декември 2013 г.), както и някои съществени заключения, формулирани по време на заключителния кръг на конференцията от четирима участващи експерти, поканени от Секретариата на ЕМПП. И накрая, в последната част от инструментариума може да бъде намерен преглед на всички проекти, представени за ЕНПП.

Както обикновено, инструментариумите са изготвени на английски език и са достъпни в раздел Library на уебсайта на ЕМПП¹. Независимо от това, с цел да се гарантира широко разпространение и използваемост на настоящия документ, част 2 от инструментариума беше преведена на различни езици на ЕС с подкрепата на Европейската комисия, ГД „Вътрешни работи“ и ГД „Писмени преводи“.

Правна информация

Съдържанието на настоящата публикация не отразява непременно официалното становище на която и да било държава — членка на ЕС, или на която и да било агенция или институция на Европейския съюз или Европейските общности.

Автори

Секретариатът на ЕМПП в сътрудничество с литовското председателство на Съвета на Европейския съюз, 2013 г.

Секретариат на ЕМПП

---

¹ <http://www.eucpn.org/mshome/?mslang=1>

Waterloolaan / Bd. de Waterloo 76 1000 Brussels, Belgium

Телефон: +32 2 557 33 30 факс: +32 2 557 35 23

eucpn@ibz.eu — <http://www.eucpn.org/mshome/?mslang=1>

Благодарности

Настоящият инструментариум беше разработен в тясно сътрудничество между секретариата на ЕМПП² и екипа на литовското председателство, който свърши изключителна работа по организирането на конференцията за най-добри практики през 2013 г. и дейностите във връзка с Европейската награда за превенция на престъпността. Затова изказваме голямата си благодарност към г-жа Dalia Kedavičienė и целия литовски екип за предоставените данни, подкрепа и обратна информация.

Освен това бихме искали да благодарим на всички национални представители на ЕМПП, на заместниците и на звената за контакт с академичните среди за постоянната им подкрепа за нашата дейност, за споделянето на своя експертен опит и за предоставянето на информация за настоящия инструментариум.

В допълнение към това бихме искали да изкажем специални благодарности на четиримата експерти, които се съгласиха да участват в сесиите на отделните групи по време на конференцията за най-добри практики и да ги председателстват и които допринесоха за съдържанието и заключенията на настоящия инструментариум: г-жа Anne Groenen (Thomas More Kempen, University College, Белгия), г-н João Lazaro (Португалска асоциация за подкрепа на жертви, Португалия), г-жа Chiara Sgarbi (University of Modena and Reggio Emilia, Италия) и г-н John Kwaks (Европейска организация за пробация (ЕОП)).

Също така бихме искали да изкажем благодарности на г-жа Frédérique Fastré от Генерална дирекция „Правосъдие“, отдел D2 „Равенство между половете“ към Европейската комисия и на г-жа Marijke Weewauters от Белгийския институт за равенство между жените и мъжете, които бяха така добри да споделят своя експертен опит и да осигурят обратна информация и някои изключително полезни коментари по тематичния документ.

Накрая бихме искали да благодарим на всички участници в конкурса за Европейска награда за превенция на престъпността за 2013 г. Както и при предишните издания на конференцията за най-добри практики и конкурса за Европейска награда за превенция на престъпността, бяхме изключително трогнати от всеотдайността и ентузиазма на всички участници в ежедневната им дейност и от желанието им да споделят своя опит с колеги от цяла Европа. Вие наистина сте невероятен източник на вдъхновение за всички хора, които участват в превенцията на домашното насилие и борбата с него. Благодарим ви!

Секретариат на ЕМПП

---

² С финансовата подкрепа на програмата на Европейския съюз „Предотвратяване и борба с престъпността“, Европейска комисия — Генерална дирекция „Вътрешни работи“.

Съдържание

ЧАСТ 2 – Добри и обещаващи практики: конференцията за най-добри практики и Европейската награда за превенция на престъпността 6

1. Добри и обещаващи практики за борба с домашното насилие — общ преглед на темата на конкурса за ЕНПП за 2013 г. и на участващите в него проекти.....	7
1.1. Три проекта на фокус: подкрепа за жертвите и „процесуално изтощаване“, многоведомствено сътрудничество и верижният модел, както и ранна превенция и ролята на образованието.....	9
1.1.1. Подкрепа за жертвите и „процесуално изтощаване“ при домашно насилие.....	10
1.1.2. Многоведомствено сътрудничество и верижният модел.....	12
1.1.3. Ранна превенция и ролята на образованието.....	15
2. Предварителни заключения от конференцията за най-добри практики от 2013 г.....	18

Предизвикателства за бъдещето в превенцията на домашното насилие — обмен на знания в рамките на ЕМПП 20

Други интересни източници на (практическа) информация и насоки..... 23

Приложение I — Заключения и препоръки от конференцията на ЕМПП за най-добри практики от 2013 г. 24

Заключения 24

Общи заключения.....	24
Тактики и задължителни действия за първоначална реакция.....	25
Механизми за социална подкрепа за жертвите на насилие.....	26
Медиация в случаи на домашно насилие.....	27
Програми за промяна на насилственото поведение и тяхното влияние върху определянето на наказание.....	28
Оценка на риска и нейното влияние върху мерките за защита.....	28

Препоръки относно превенцията на домашното насилие 29

Общи препоръки.....	29
Тактики и задължителни действия за първоначална реакция.....	30
Механизми за социална подкрепа за жертвите на насилие.....	31
Медиация в случаи на домашно насилие.....	32
Програми за промяна на насилственото поведение и тяхното влияние върху определянето на наказание.....	32
Оценка на риска и нейното влияние върху мерките за защита.....	33

ЧАСТ 2 — Добри и обещаващи практики: конференцията за най-добри практики и Европейската награда за превенция на престъпността

Конференцията за най-добри практики (КНДП) се провежда всяка година през декември, като на нея се събират лица, отговарящи за изготвянето на политиките, и работещи в сферата от цяла Европа, за да споделят своя опит.

От 2004 г. насам КНДП се свързва с конкурса за Европейска награда за превенция на престъпността (ЕНПП). Целта на конкурса за ЕНПП е да се отличат публично добри и обещаващи практики в областта на превенцията на престъпността чрез оценка от жури, съставено от експерти от различни държави членки.

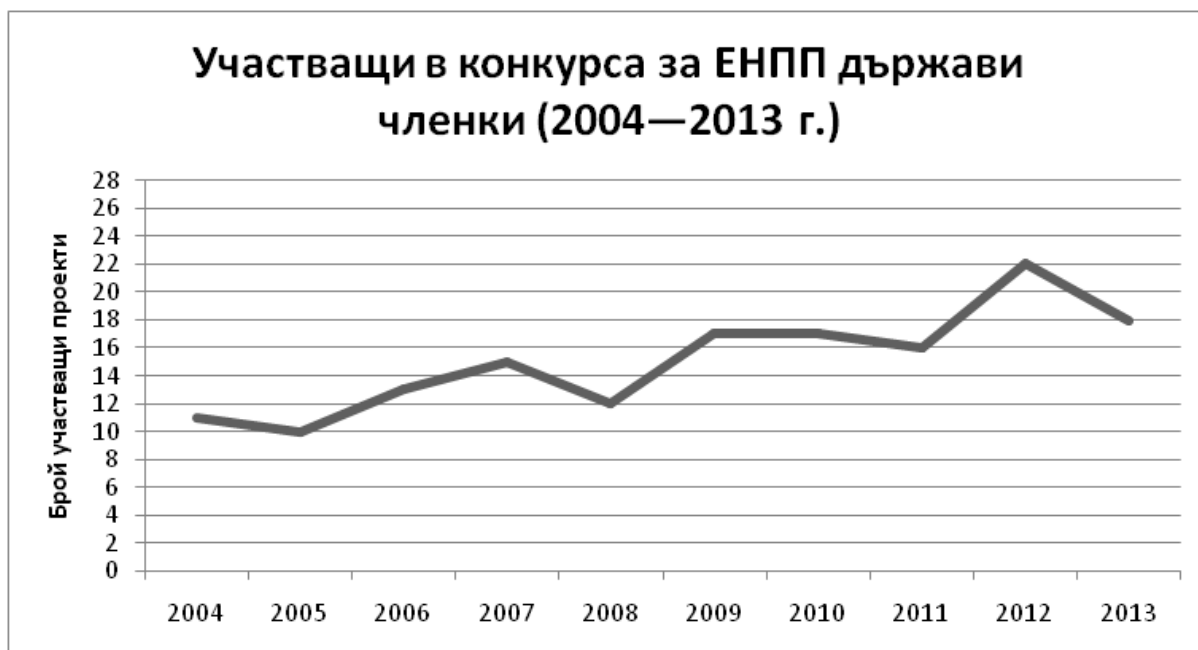
В ЕНПП могат да участват всички държави — членки на ЕС, които могат да представят проект, инициатива или пакет от мерки по темата, които са били приложени успешно за превенция на престъпността и отговарят на следните критерии (ЕМПП, 2013а)³:

- i. Проектът е насочен към превенция и/или намаляване на ежедневните престъпления и страха от престъпления в рамките на темата.
- ii. Проектът е оценен и е постигнал повечето или всички свои цели. Доказателствата за въздействието от гледна точка на намаляване на престъпността или повишаване на сигурността са с предимство пред други видове резултати.
- iii. Проектът, доколкото е възможно, е иновативен и включва нови методи или нови подходи.
- iv. Проектът се основава на сътрудничество между партньори, когато това е възможно.
- v. Проектът може да бъде повторен от организации и групи в други държави членки. Поради това в подадените документи следва да се включи информация относно финансовите разходи за проекта, източника на финансиране, процеса на изпълнение и съответния изходен материал.

На фигура 1 е показан броят проекти, участвали в конкурса за ЕНПП от 2004 г. насам.

---

³ ЕМПП (2013а). Правила и процедури за връчване и представяне на Европейската награда за превенция на престъпността, версия от юни 2013 г. [<http://www.eucpn.org/pubdocs/ECPA%20RoP%202013.pdf>]

Фигура 1: Брой участници в конкурса за ЕНПП по години в периода 2004—2013 г.
Източник: уебсайтът на ЕМПП

Предвид факта, че всяка година се включват около 150 участници от цяла Европа, КНДП и ЕНПП могат да се считат за разходоефективни инструменти за бързо и директно разпространение на добри идеи за превенция на престъпността от други градове, общини, държави и организации, които са изправени пред подобни предизвикателства. От 2012 г. насам спечелилата инициатива се награждава с парична сума в размер на 10 000 EUR и се присъждат две поощрителни награди от по 5000 EUR (ЕМПП, 2013б)⁴. Пълният текст на процедурния правилник на ЕНПП може да бъде изтеглен от уебсайта на ЕМПП⁵.

1. Добри и обещаващи практики за борба с домашното насилие — общ преглед на темата на конкурса за ЕНПП за 2013 г. и на участващите в него проекти

Тазгодишната КНДП беше организирана от литовското председателство на 11—12 декември 2013 г. във Вилнюс, Литва. Общата тема беше **„Превенция на домашното насилие“**. В поканата за представяне на проекти, която бе обявена през юли 2013 г., домашното насилие бе определено като *„всеки случай на заплашително поведение, насилие или тормоз (психически, физически, сексуален, финансов или емоционален) между лица, които са или са били интимни партньори или членове на семейство, независимо от техния пол или сексуална ориентация. Всеки човек може да стане жертва на домашно насилие и то може да бъде*

⁴ ЕМПП (2013б). Европейска мрежа за превенция на престъпността (ЕМПП): „Дейности по превенция на престъпността на равнище ЕС, на национално и на местно равнище“ (*Crime prevention activities at the EU, national and local level*). В: секретариат на ЕМПП (ред.), „Поредица от тематични документи на ЕМПП“ (*EUCPN Thematic Paper Series*), № 4, Брюксел: Европейска мрежа за превенция на престъпността. [http://www.eucpn.org/download/?file=EUCPN_Thematic_Paper_no4_EUCPN-Crime_prevention_activities_at_the_EU_national_and_local_level.pdf&type=8]

⁵ Вж.: <http://www.eucpn.org/pubdocs/ECPA%20RoP%202013.pdf>

извършено във всички типове взаимоотношения независимо от възраст, пол, раса, сексуална ориентация, благосъстояние или географско местонахождение.”

Председателството взе решение да съсредоточи вниманието си върху шест подтеми, свързани с темата за домашното насилие:

1. Програми за промяна на насилствено поведение и тяхното влияние върху определяне на наказанието;
2. Механизми за социална подкрепа за жертвите на насилие;
3. Оценка на риска и нейното влияние върху мерките за защита;
4. Медиация в случаи на домашно насилие;
5. Тактики и задължителни действия за първоначална реакция;
6. Правни методи и технически инструменти за защита на жертвите.

Общо 18 държави представиха проекти — вторият най-голям брой участници досега — по четири от посочените по-горе шест подтеми: програми за промяна на насилствено поведение, механизми за социална подкрепа, оценка на риска и тактики. В допълнение към това някои държави представиха „допълнителни проекти“ — общо 10 на брой — свързани с борбата с домашното насилие.

Журито на конкурса за ЕНПП проведе заседание на 11—12 ноември 2013 г. във Вилнюс, Литва, за да оцени участващите през тази година проекти. Съгласно условията журито е съставено от най-много осем членове — не повече от двама от една държава членка — от i) настоящото председателство на ЕС, ii) предишното председателство на ЕС и iii) двете предстоящи председателства. Тазгодишното жури беше съставено от:

- г-н Evaldas Visockas и г-жа Kristina Smirnova от Литва
- г-н Doncha O’Sullivan и г-н Trevor Noonan от Ирландия
- г-н George Halivopoulos и г-жа Anastasia Chalkia от Гърция
- г-н Nicola Palmiero и г-жа Isabella Mastropasqua от Италия

Журито бе председателствано от г-жа Dalia Kedaviciene, председател на ЕМПП по време на литовското председателство, като то бе подпомагано от г-жа Rosita Vanhauwaert и г-жа Belinda Wijckmans от Секретариата на ЕМПП.

В част 3 от настоящия инструментариум са включени информационни справки за всички проекти, участващи в конкурса за ЕНПП. В следващите раздели най-напред ще разгледаме по-подробно трите проекта, които бяха специално отличени от членовете на тазгодишното жури.

1.1.Три проекта на фокус: подкрепа за жертвите и „процесуално изтощаване“, многоведомствено сътрудничество и верижният модел, както и ранна превенция и ролята на образованието

Въпреки че журито заключи, че всички проекти са забележителни и похвали техните усилия за превенция на домашното насилие, според него три проекта наистина се отличаваха от останалите. Това са:

Спечелилият ЕНПП за 2013 г. проект на Швеция за Център за борба с насилието във взаимоотношенията (RVC), реализиран от администрацията на социалните служби на Стокхолм. Журито похвали проекта за неговия научен и интегриран подход и пряка насоченост към жертвите. Проектът се отличава с ясни и конкретни цели и скромна инвестиция, което увеличава възможностите да бъде повторен в други градове и региони. В

рамките на външна оценка беше установено, че е налице действително увеличение на процента на наказателно преследване във връзка с дейността на RVC, което показва неговата ефективност.

Белгийският проект „СОЗ“ получи поощрителната награда за „Най-добро сътрудничество“. Този проект се реализира от провинция и град Антверпен. Въпреки че понастоящем представлява просто пилотен проект и изглежда свързан с малко повече разходи, журито го похвали като добър пример за това как може да се постигне съгласуване между службите, работещи в областта на борбата с домашното насилие. Проектът е солиден от гледна

точка на методологията, направен е впечатляващ анализ на проблема и вниманието е съсредоточено не само върху жертвите и извършителите, а върху цялото семейство. Това е един обещаващ проект и ще бъде интересно да се проучи ситуацията във връзка с него след година или две.

Хърватският проект „Живот без насилие“ получи поощрителната награда за „Най-добра ранна превенция“. Този проект се реализира от Министерството на вътрешните работи, програмата на ООН за развитие (ПРООН) в Хърватия и в сътрудничество с някои местни неправителствени организации (НПО) и правителството. Журито оцени високо неговата насоченост към ранна превенция сред младите хора. Проектът има за цел да се преодолеят традиционните схващания за ролята на жените и по този начин той се опитва

да прекъсне цикъла на предаване от поколение на поколение, което е изключително ценно. Би било от полза да се предостави повече информация относно реалното въздействие, за да се изгради по-стабилна фактологична база.

За по-подробно описание на тези и всички останали представени проекти вж. част 3 или уебсайта на ЕМПП⁶.

В следващите раздели ще бъдат разгледани някои важни въпроси, които често са свързани със случаи на домашно насилие и които бяха успешно решени от наградените проекти на Швеция, Белгия и Хърватия.

1.1.1. Подкрепа за жертвите и „процесуално изтощаване“ при домашно насилие

Шведският проект за RVC беше изготвен с цел осигуряване на подкрепа на жертви на домашно насилие, подобряване на сътрудничеството между полицията, социалните служби и прокуратурата и оправомощаване на жертвите, за да могат да повдигнат обвинения и техните жалби да се придвижат през системата за наказателно правосъдие, в резултат на което евентуално да се стигне до по-често наказателно преследване и издаване на присъди. Последното често е проблем при

⁶ Вж.: <http://www.eucpn.org/eucp-award/entries.asp?year=2013>.

домашното насилие: жертвите не желаят или не са в състояние да се обърнат към системата за наказателно правосъдие, което води до „изпадане“ на случаите от системата. Това се нарича „процесуално изтощаване“.

Освен недостатъчното сигнализиране на полицията за случаи на домашно насилие съществува голям риск да не се осъществи целият процес на правно производство. Това може да се дължи на фактори, свързани с жертвата или със системата. Примери за това са начинът, по който полицията или други социални и правни органи разглеждат жалбата, решенията на прокуратурата и съдилищата или решенията на самите жертви (Hester & Westmarland, 2005 г.⁷). В приведените от Швеция примери по-голямата част от случаите на домашно насилие, за които е съобщено на полицията в периода 2002—2006 г., са били прекратени поради недостатъчно доказателства, което може да означава, че или жертвата не желае да участва в разследването, или че няма свидетели и липсва медицинско освидетелстване на нараняванията и т.н. Лесно е да се заключи, че „процесуалното изтощаване“ представлява основно предизвикателство за всички участници в системата на наказателно правосъдие както от гледна точка на защитата на жертвите и преследването и наказването на извършителите, така и с цел възпиране и предотвратяване на повторни инциденти.

Превъзможването на процесуалното изтощаване при домашното насилие беше един от приоритетите по време на кипърското председателство през 2012 г. Беше изготвен доклад по искане на кипърските полицейски служби (Pavlou, Zobnina & Veis, 2012 г.⁸) при съставянето на *Наръчника на ЕС относно най-добри полицейски практики за преодоляване на процесуалното изтощаване в случаите на домашно насилие* (Съвет на ЕС, 2012а⁹; 2012б¹⁰), като този доклад съдържа широкообхватен преглед на литературата по този въпрос, както и анализ на съществуващи стратегии и добри практики от различни държави от ЕС. В съответствие с този доклад и наръчника най-обещаващите и успешни видове намеса за увеличаване на сътрудничеството от страна на жертвите и намаляване на процесуалното изтощаване имат редица общи характеристики, които могат да бъдат открити и в шведския проект за RVC, както е показано в таблица 2 по-долу.

Доклад на кипърските полицейски служби	Шведски проект за RVC
Многоведомствено сътрудничество между различни агенции, които участват в разглеждането на случаи на домашно насилие.	RVC осигурява обединяваща връзка между агенциите от публичния сектор, най-вече полицията, социалните служби и прокуратурата, както и между жертвата

⁷ Hester, M. & N. Westmarland (2005 г.). *Tackling Domestic Violence: effective interventions and approaches*, Home Office Research Study 290, Лондон: Home Office Research, Development and Statistics Directorate.

⁸ Pavlou, S.E., A. Zobnina & Veis (2012 г.). *Overcoming attrition in domestic violence cases* (неокончателно издание), Никозия: Седалище на кипърските полицейски служби.

[[http://www.eucpn.org/download/?file=Attrition_Report\(Provisional\)_Veis_C_CyPol.pdf&type=8](http://www.eucpn.org/download/?file=Attrition_Report(Provisional)_Veis_C_CyPol.pdf&type=8)]

⁹ Съвет на Европейския съюз (2012а). *Заключения на Съвета на тема: „Борба с насилието срещу жени и предоставяне на услуги в подкрепа на жертвите на домашно насилие“ (Council Conclusions on Combating Violence Against Women, and the Provision of Support Services for Victims of Domestic Violence)*, приети на 6 декември 2012 г. [http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/134081.pdf]

¹⁰ Съвет на Европейския съюз (2012б). *„Проект на наръчник на ЕС относно най-добри полицейски практики за превъзможване на процесуалното изтощаване в случаите на домашно насилие“ (Draft European Union handbook of best police practices on overcoming attrition in domestic violence cases)*, 12719/2/12 REV 2 ENFOPOL 239.

	и тези агенции.
Подход, насочен към безопасността на жертвата , за да се гарантира на първо място безопасността на жертвата в цялостния процес и по този начин да се повиши готовността на жертвите да сътрудничат на системата за наказателно правосъдие.	RVC оказва подкрепа на жертвата в рамките на пет консултативни сеанса, като предлага незабавно психосоциална помощ и осигурява контакт със социалните служби, здравни грижи, медицинско освидетелстване на нараняванията, настаняване на защитено място и контакт с полицията.
Индивидуален подход към всеки отделен случай (например чрез отчитане на икономическите, културните и етническите различия), вместо да се прилагат стандартни мерки.	В рамките на 48 часа след подаване на сигнал в полицията за извършено престъпление — насилие от страна на партньора или свързано с честта насилие — социален работник осъществява контакт с жертвите, за да разбере в какво състояние се намират те и да реагира.
Прозрачност на процедурите , например чрез предоставяне на навременна информация относно случая и информиране на жертвите относно техните права.	Чрез консултативните сеанси RVC предоставя информация относно правния процес, контактите с полицията и всеобхватно разбиране на начина, по който работят полицията, прокуратурата и съдилищата.
Съпричастност с жертвите и задоволяване на техните нужди във възможно най-голяма степен.	По време на консултативните сеанси се използват основани на доказателства работни методи, насочени към решения. Целта е жертвите да се включат активно в сесиите, да почувстват, че са реални участници в своя процес на промяна, и да се укрепят тяхната сила, като се говори за противодействие, вместо жертвите да се описват като пасивни и слаби.

Таблица 2: Основни характеристики на успешните видове намеса, установени в доклада на кипърските полицейски служби (Съвет на ЕС, 2012б: 13) и свързани с шведския проект, участвал в конкурса за ЕНПП за 2013 г.

Външните оценки на шведския проект за RVC показаха, че 42 процента от „случаите по RVC“ са довели до наказателно преследване в сравнение с едва 24 процента от случаите без намесата на RVC. Освен това обратната информация от подпомогнатите от RVC жертви беше изключително положителна и сътрудничеството между полицията, социалните служби и прокуратурата беше подобро.

1.1.2. Многоведомствено сътрудничество и верижният модел

Аналогично на шведския проект за RVC, белгийският проект „CO3“ се основава на многоведомствено сътрудничество, като се създават връзки между работата на

местните административни органи (т.е. град и провинция Антверпен), полицията, правосъдната система и социалните служби. Проектът „СОЗ“ обаче надхвърля това сътрудничество със своя всеобхватен или интегрален подход и с установяването на *над-организационно* сътрудничество с поставяне на клиента в центъра на вниманието: съкращението СОЗ означава насочена към клиента (**С**) организация (**О**), в която участват трима (**З**) партньори.

В действителност домашното насилие засяга редица области и служби: здравни, съдебни, социални и т.н. Създаването на подход с многоведомствено участие с цел справяне с домашното насилие произтича от идеята, че едно добре организирано партньорство може да постигне повече от всяка отделна организация, която действа самостоятелно (Wyckmans et al., 2012 г.¹¹). Посредством сътрудничеството отделните организации или служби „пресичат границите“, което може да доведе до нови идеи, но същевременно може да представлява и предизвикателство, особено от гледна точка на съгласуването на целите и основните принципи например на системата за наказателно правосъдие и социалните служби или разпределянето на ресурси (Hague, 1997 г.¹²; Rosenbaum, 2002 г.¹³; Verhoeven et al., 2007 г.¹⁴).

Смята се, че за да се гарантира, че тези партньорства могат да работят по ефективен и ефикасен начин, сътрудничеството трябва да бъде по-тясно по своето естество от неформалния обмен на информация чрез една рядка мрежа (Logar, 2006 г.¹⁵). Въведен е верижен модел, с който да се изградят такива по-тесни (обвързващи) връзки и да се координира работата с всички участващи партньори.

Идеята на верижния модел е, че работните процеси на отделните партньори се съгласуват и насочват към една обща цел, а клиентът е поставен в центъра на сътрудничеството. Както изтъква Wyckmans et al. (2012 г.), като се основава на публикациите на Logar (2006 г.) и Cropper et al. (2008 г.)¹⁶, интензивността на дадено сътрудничество може да варира съществено от гледна точка на начина, по който се интегрират индивидуалните действия и се споделят ресурсите и отговорността за резултатите. Авторите разграничават четири вида сътрудничество въз основа на степента на интензивност (2012 г.: 52-53):

- **Сътрудничество:** неформална, рядка мрежа от служби/организации без интегриране на дейности или споделени ресурси или отговорност.
- **Координация:** отново доброволна мрежа със съвместно определени проблеми и интегриране на дейности на организационно равнище. Ресурсите продължават да са отделни и не съществува непременно взаимно споделена

---

¹¹ Wyckmans, D., J. Goedee & S. van Sommeren (2012 г.). *Form a chain, break the circle – A phased entry plan for successful multi-agency collaboration in tackling domestic violence*, Хаселт: председател на съвета на провинция Лимбург.

¹² Hague, G. (1997 г.). Smoke screen or leap forward: interagency initiatives as a response to domestic violence. *Critical Social Policy*, 17(53), стр. 93–109.

¹³ Rosenbaum, D. (2002 г.). Evaluating multi-agency anti-crime partnerships: theory, design, and measurement issues. *Crime Prevention Studies*, 14, стр. 171–225.

¹⁴ Verhoeven, B., G. Vanderstraeten & K. De Groof (2007 г.). *Samenwerking tussen CAW, politie en justitie*. Във: De Groof, K. & T. De Gendt (ред.), *Kans op slagen – Een integrale kijk op geweld in gezinnen*, Льовен: LannooCampus. [само на нидерландски език]

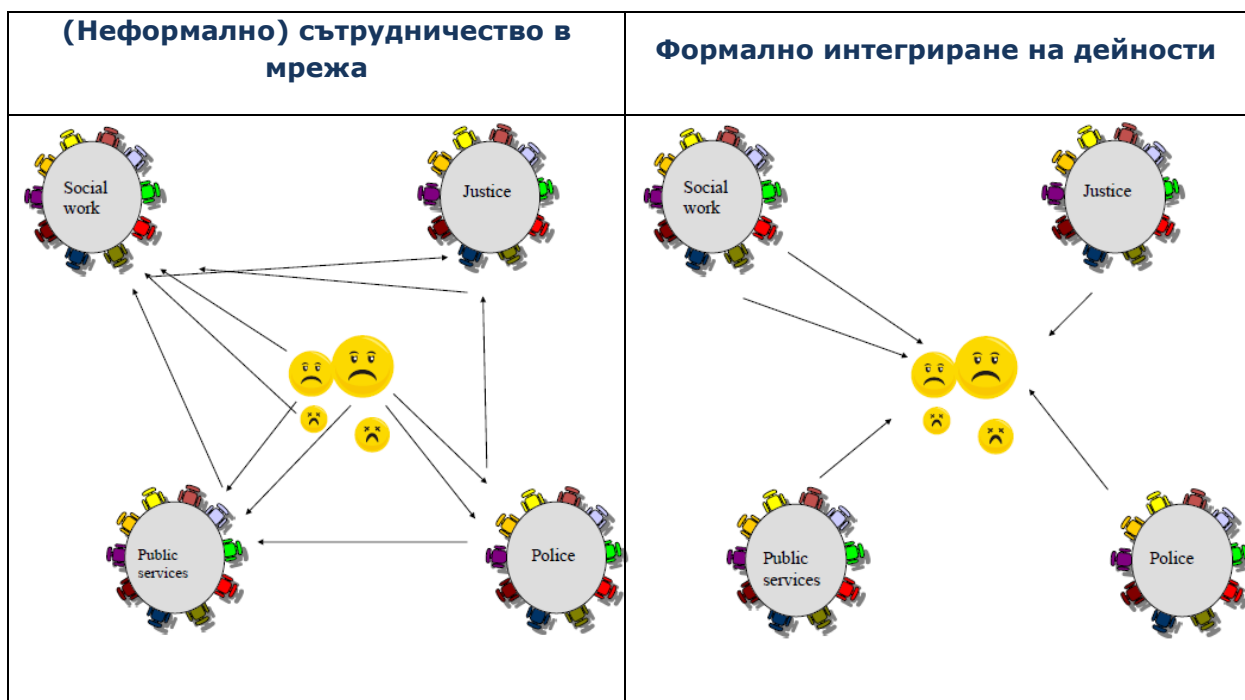
¹⁵ Logar, R. (2006 г.). *Bridging gaps: From good intentions to good cooperation. Manual for effective multi-agency cooperation to tackling domestic violence*, Виена: координационен офис на WAVE.

¹⁶ Cropper, S., M. Ebers, C. Nuxam & P. Smith Ring (2008 г.). *Introducing Interorganizational Relations*. Във (ред.): *The Oxford Handbook of Inter-Organizational Relations*, Оксфорд: Oxford University Press.

отговорност. Нидерландските „защитени жилища“ (т.е. Veiligheidshuizen) се посочват като пример за такъв вид сътрудничество.

- **Съдействие:** по-формална и амбициозна мрежа с договорен план за действие и общи цели. Ресурсите и отговорностите като цяло са споделени.
- **Интегриране:** формална мрежа в нова обща структура, в която ежедневно се осъществява сътрудничество, с обща мисия, интегрирани дейности, споделени ресурси и обща отговорност за резултатите. Посочените примери включват многоведомствени конференции с цел оценка на риска — MARAC (Обединеното кралство) (вж. също така: Robinson, 2006)¹⁷, центрове за семейно правосъдие (САЩ, Обединеното кралство) и проекта „СОЗ“ (Белгия).

В рамките на проекта „СОЗ“ отделните партньори започват от общ план за действие, в който семейството е поставено в центъра на вниманието. Вместо „клиентът“ (в този случай семейството) да бъде принуден да се обръща към различни организации, което обикновено означава нов встъпителен разговор и нова процедура във всяка организация, многоведомственото партньорство като цяло е насочено към семейството и е необходима само една встъпителна процедура, за да се активира цялата последователност от дейности. Това е илюстрирано добре на фигура 2 по-долу.

Фигура 2: Неформално сътрудничество между службите в сравнение с интегриран подход, насочен към клиента

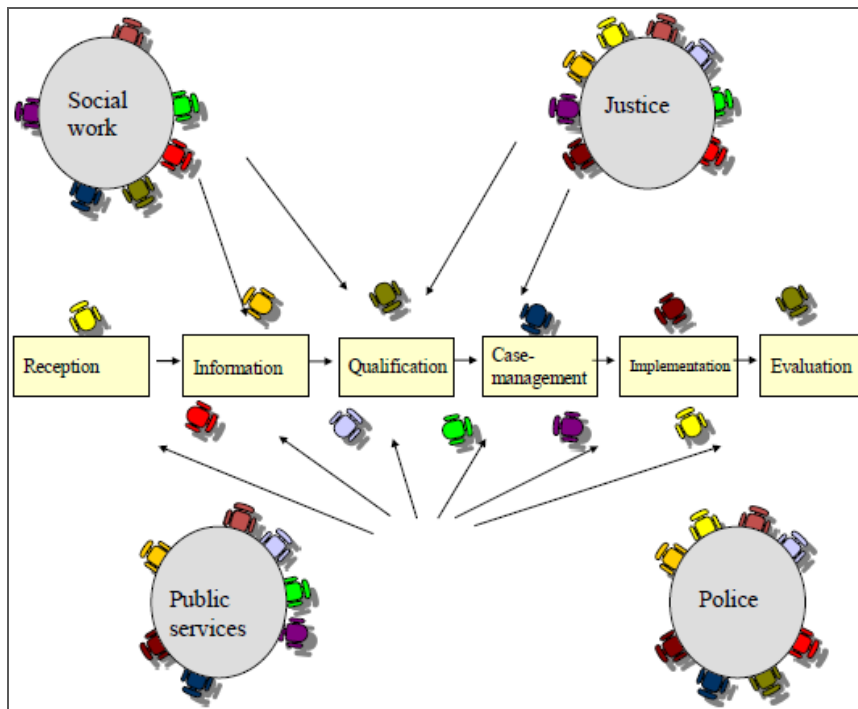
Източник: презентация за проекта „СОЗ“ на конференцията за най-добри практики, 12 декември 2013 г.¹⁸

Както беше посочено, верижният модел предполага наличието на един съвместен работен процес, който насочва дейностите на работния екип при получаването на сигнал за случай на домашно насилие. Както е показано на фигура 3 (по-долу), в

¹⁷ Robinson, A.L. (2006 г.). Reducing repeat victimization among high-risk victims of domestic violence. The benefits of a coordinated community response in Cardiff, Wales. *Violence Against Women*, 12(8), стр. 761—788. За повече информация относно MARAC вж.: http://www.caada.org.uk/marac/Information_about_MARACs.html

¹⁸ За пълната презентация вж.: http://www.eucpn.org/download/?file=2013_ECPA_PPT_BE.pdf&type=18

рамките на проекта „СОЗ“ отделните членове на екипа, представляващи различните участващи организации, се събират физически на едно място и се използва един общ инструмент за регистрация с цел засилване на партньорството и повишаване на ефективността и ефикасността.

Фигура 3: Верижният модел на проекта „СОЗ“
Източник: презентация за проекта „СОЗ“ на конференцията за най-добри практики, 12 декември 2013 г.¹⁹

Както е видно от фигура 3, от момента на получаване на сигнал за даден случай целият екип участва в обработката на информацията, оценяването на проблема и риска, разработването и изпълнението на план за действие, насочен към силните страни на конкретното семейство, и оценяване на ефектите от намесите. В този процес се назначава индивидуален ръководител по случая, който проследява внимателно целия случай.

Понастоящем проектът „СОЗ“ все още е в пилотната си фаза. През 2014 г. предстои да се извърши оценка на въздействието.

1.1.3. Ранна превенция и ролята на образованието

Хърватският проект „Живот без насилие“ е насочен към подрастващите на възраст 13–14 години чрез интерактивни семинари в училище, програми за концептуално изкуство и интерактивни младежки дебати. Освен това проектът включва кампания за общо повишаване на осведомеността, в която участват водещи фигури от местната общност и известни творци. Целта на проекта е да се създаде култура на ненасилие и толерантност чрез споделяне на знания относно причините и последиците от насилието и какви стъпки трябва да се предприемат при сблъскване с насилие или отрицателни инциденти. Проектът също така е насочен към дейности по изграждане на междуличностни отношения чрез персонално и ненасилствено

¹⁹ За пълната презентация вж.: http://www.eucpn.org/download/?file=2013_ECPA_PPT_BE.pdf&type=18.

привличане на участниците, за да се предотврати предаването на насилие от поколение на поколение.

Проучванията сочат, че програмите за първична превенция в образованието могат да спомогнат за промяна на нагласите, да изградят устойчивост и да определят насоки за здрави взаимоотношения (Hester & Westmarland, 2005 г.²⁰; Gadd et al., 2013 г.²¹). Поради това широко се признават значението на тези програми и ролята, която образователната система може да играе за намаляване на социалната приемливост на насилието срещу жени и домашното насилие. Например в заключенията си на тема „Борба с насилието срещу жени и предоставяне на услуги в подкрепа на жертвите на домашно насилие“²² Съветът на ЕС призова Европейския парламент, Европейската комисия и държавите членки да „обърнат внимание на първичната превенция на насилието срещу жени, наред с другото като се осъзнае ролята на образователната система като един от първостепенните модели за социализация и като важно средство за предаване на културни и социални норми и традиции, които могат да включват и негативни елементи, например стереотипизация на пола и непроменливо разпределение на ролите на мъже и жени, които могат да доведат до насилие срещу жени.“

Осъществяваните в училищата програми за превенция често са насочени към насилието в отношенията между подрастващите или по време на интимни срещи между подрастващи. Тези програми се разработват с цел да се помогне на младежите да създават здрави взаимоотношения с партньори и да се предотвратят модели на насилие, които могат да продължат и в зряла възраст (De La Rue et al., 2013²³). Програмите за ранна (първична и вторична) превенция на насилието във взаимоотношенията чрез образованието обаче се различават значително и тяхното (дългосрочно) въздействие невинаги се измерва лесно или е убедително (вж. например Fellmeth et al., 2013 г.²⁴; Световна здравна организация, 2009 г.²⁵). Младите участници в такива програми за ранна превенция трябва да бъдат наблюдавани в продължение на много години, за да се каже със сигурност дали тези програми ефективно допринасят за намаляване на (домашното) насилие или не, а такива данни често липсват (Wolfe & Jaffe, 1999 г.²⁶).

Осъществяваният в Обединеното кралство научноизследователски проект „Момчетата стават мъже“ (*From Boys to Men*)²⁷, финансиран от Съвета за икономически и социални изследвания, има за цел да проучи какво може да се

---

²⁰ Hester, M. & N. Westmarland (2005 г.). *Tackling Domestic Violence: effective interventions and approaches*, Home Office Research Study 290, Лондон: Home Office Research, Development and Statistics Directorate.

²¹ Gadd, D., C.L. Fox, M.-L. Corr, I. Butler & J. Bragg (2013 г.). *From boys to men project: overview and recommendations*. [<http://www.boystomenproject.com/wp-content/uploads/2013/10/Recommendations.pdf>]

²² Приети на 6 декември 2012 г.,

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/134081.pdf

²³ De La Rue, L., J.R. Polanin, D.L. Espelage, T.D. Pigott (2013 г.). *School-based Interventions to Reduce Dating and Sexual Violence: A Systematic Review*, The Campbell Collaboration.

²⁴ Fellmeth, G.L.T., C. Heffernan, J. Nurse, S. Habibula & D. Sethi (2013 г.). Educational and Skills-Based Interventions for Preventing Relationship and Dating Violence in Adolescents and Young Adults, *Campbell Systematic Reviews*, 2013 г.: 14.

²⁵ Световна здравна организация (СЗО) (2009 г.). „Превенция на насилието: доказателствата. Насърчаване на равенството между половете с цел предотвратяване на насилието срещу жени“ (*Violence prevention: the evidence – Promoting gender equality to prevent violence against women*). Женева: Световна здравна организация.

²⁶ Wolfe, D.A. & P.G. Jaffe (1999 г.). Emerging strategies in the prevention of domestic violence, *The Future of Children – Domestic Violence and Children*, 9(3), стр. 133–144.

²⁷ За повече информация вж.: <http://www.boystomenproject.com/>

направи, за да се намали броят на младите мъже, които стават извършители на домашно насилие (Gadd et al., 2013 г.). Въз основа на анкета, в която участваха около 1200 подрастващи на възраст 13–14 години, изследователите констатираха, че както при момчетата, така и при момичетата се наблюдава категорична асоциация между лица, които стават жертви или извършители на насилие в дадени взаимоотношения, и лица, които са станали свидетели на емоционално и/или физическо насилие между родителите им у дома (Fox et al., 2013 г.²⁸). С други думи, по-голяма е вероятността лица, които са станали жертва на насилие в собствените си интимни взаимоотношения, сами да станат извършители на насилие в сравнение с лица, които никога не са били жертва на насилие, и по-голяма е вероятността лица, които са били свидетели на насилие в семейството, да станат жертви или извършители на насилие в собствените си интимни взаимоотношения в сравнение с лица, които никога не са били свидетели на насилие у дома. Освен това резултатите показаха, че съществуват значителни пречки да се потърси помощ от професионалист, особено за момчетата — независимо дали става въпрос за жертви, извършители или свидетели.

В рамките на друг проект на ЕС, който се финансира по програмата „Дафне III“, бяха проучени образователни програми за превенция на домашния тормоз, проведени в училища в Обединеното кралство, Франция и Испания, които се основават на различни целеви групи от младежи на възраст 10–11 и 13–14 години (Fox et al., 2014 г.²⁹). Първите резултати показаха, че следва да се обърне внимание на три области: i) съдържанието на програмата, ii) учебните методи и iii) преподавателите/лицата, които улесняват тези дейности. Въз основа на резултатите от тези целеви групи в Обединеното кралство изследователите достигнаха до следните предварителни заключения:

- **Съдържание на програмата:** преподавателите следва да осъзнават, че има разлика между повишена осведоменост и подобро разбиране на проблема. Освен това следва да се обърне внимание на проблемите в комуникацията между половете. Ако например програмата бъде насочена към извършване на насилие от страна на мъжете и виктимизация на жените, това може да отблъсне момчетата. Свързаните с пола въпроси трябва да се разглеждат внимателно и по по-деликатен начин.
- **Учебни методи:** следва да се избягва прилагането на един универсален подход. Програмите трябва да отговарят по-точно на потребностите и преживяванията на учащите се в конкретната група.
- **Лице/лица, ръководещи програмата:** преподавателите, в тясно сътрудничество с цялото училище и външни организации, изглежда, се намират в най-добрата позиция да провеждат такава програма, при условие че се ползват с доверие и разполагат с необходимите умения, за да я изпълнят ефективно, както и да се справят с евентуалния дискомфорт, който може да бъде изпитан в рамките на групата.

Хърватският проект „Живот без насилие“ е насочен към решаване на някои от проблемите, посочени в настоящия раздел. Проектът включва както общо

---

²⁸ Fox, C.L., M.-L. Corr, D. Gadd & I. Butler (2013 г.). Young teenagers' experiences of domestic abuse. *Journal of Youth Studies*, стр. 1–17.

²⁹ Fox, C.L., R. Hale & D. Gadd (2014 г.). Domestic abuse prevention education: listening to the views of young people. *Sex Education*, 14(1), стр. 28–41.

повишаване на осведомеността чрез засилено присъствие в медиите и привличане на известни личности, така и пряка превантивна работа с подрастващите чрез динамични и интерактивни работни методи, с които подрастващите се привличат да участват по различни начини:

- **Интерактивните семинари в училище** се провеждат от полицията, неправителствена организация и ПРООН в тясно сътрудничество с преподавателите и възпитателите.
- **Програмата за концептуално изкуство**, състояща се от тематични пиеси и театрални постановки, като подрастващите се учат да мислят по нов и непознат начин чрез постановките и се насърчават положителните нагласи посредством пряка комуникация с актьорите или чрез музика и песни.
- **Интерактивният дебат** по въпросите на ненасилието, толерантността и дискриминацията, включително писане на есета относно насилието и начините за справяне с него, обсъждания, по време на които се насърчава критичното мислене, и срещи с представители на полицията и други държавни органи, международни организации и организации на гражданското общество с цел активно приобщаване на подрастващите към общността на борещите се с насилието и насърчаване на подаването на сигнали за случаи на насилие.

2. Предварителни заключения от конференцията за най-добри практики от 2013 г.

Както беше посочено, на тазгодишната конференция за най-добри практики присъстваха лица, отговарящи за изготвянето на политиките, изследователи и работещи в тази сфера от всички държави — членки на ЕС, които са активни в борбата с домашното насилие. Целта бе да се даде възможност за споделяне и разпространение на опит и знания и да се представят добри практики за превенция на домашното насилие.

Различни международни организации направиха презентации като Агенцията на Европейския съюз за основните права (FRA), Европейския институт за равенство между половете (EIGE), Европейския форум за градска сигурност (EFUS) и „Амнести интернешънъл“. Освен това бяха организирани четири работни сесии, на които бяха направени презентации на всички проекти, участващи в конкурса за ЕНПП. Всяка от тези сесии бе представена и ръководена от експерт, поканен от Секретариата на ЕМПП.

- Сесия 1 относно „Тактики и задължителни действия за първоначална реакция“, председателствана от г-жа Anne Groenen от Thomas More Kempen, University College, Белгия.
- Сесия 2 относно „Механизми за социална подкрепа за жертвите на насилие и общо повишаване на осведомеността“, председателствана от г-н João Lazago от Португалската асоциация за подкрепа на жертви, Португалия.
- Сесия 3 относно „Оценка на риска и програми за ранна превенция“, председателствана от г-жа Chiara Sgarbi от University of Modena and Reggio Emilia, Италия.

- Сесия 4 относно „Промяна на насилственото поведение и междуведомствено сътрудничество“, председателствана от г-н John Kwaks (Европейска организация за пробация (ЕОП)).

Четиримата експерти бяха поканени да участват и в заключителния кръг в края на конференцията, за да споделят своите мнения по темата и по презентациите на добри практики, да посочат някои предизвикателства за бъдещето и да отправят препоръки.

Понастоящем литовското председателство разработва *Наръчник за добри практики* относно превенцията на домашното насилие, който съдържа всички презентации на проектите, участвали в конкурса за ЕНПП, както и някои допълнителни практики от Литва и други държави членки. Наръчникът ще съдържа и заключения относно превенцията на домашното насилие въз основа на ключовите изказвания и обобщенията от всички обсъждания, както и някои окончателни препоръки за европейските професионалисти (вж. също приложение I). Планира се наръчникът да бъде публикуван през първата половина на 2014 г.

В списъка по-долу се прави кратък преглед на някои предварителни заключения и препоръки, които експертите направиха в заключителния кръг въз основа на своя опит и в отговор на проектите, представени по време на работните сесии. Те са свързани също така с някои от въпросите, описани в раздел 1.1 (вж. по-горе). Пълният списък със заключения и препоръки, който бе изготвен и публикуван от литовското председателство, също така е включен в приложение I.

- Неколкократно беше подчертано значението на **мултидисциплинарния и многоведомствен подход**. Това не трябва да бъдат само лишени от съдържание думи. Следва да се положат реални усилия за съвместна дейност и за привличане на различни заинтересовани страни в процеса.
- Това също така означава да не се избягва обсъждането въпреки различните гледни точки. Беше посочено, че не е абсолютно необходимо винаги да се следва **консенсусен и единен подход**.
- Полезно е да се определи лице, което да координира дейностите в рамките на сътрудничеството между множество агенции или служби. Например, заслужава си да се проучи допълнително вариантът за назначаване на **независим ръководител по всеки конкретен случай** (несвързан с полицията, правосъдието или системата за социално подпомагане), който да координира и да проследява всеки отделен случай.
- Настоятелно се препоръчват **партньорства** между гражданското общество и държавните агенции, независимо на какво равнище.
- Беше посочено, че дейността следва да бъде **насочена към жертвата**. Важно е да се създадат определени инструменти, с които да се избегне повторното извършване на домашно насилие, например за **оценка на риска**, но крайната цел трябва да бъде подпомагането и подкрепата за жертвите.
- **Обучените професионалисти** следва да разполагат със солидни знания относно динамиката и различните профили на насилие между партньорите и да бъдат в състояние да направят оценка на ситуацията, като използват надеждни инструменти за оценка на риска и своята интуиция и като включват както жертвата, така и извършителя.

- **Общото повишаване на осведомеността** чрез обществени кампании се признава като важна дейност за превенцията на домашното насилие и създаването на нетърпимост към насилието.
- Следва да се положат усилия за разкриване на насилието, което често остава скрито зад стените на дома. Поради това **увеличаването на сигналите в полицията** може да представлява добър знак, че хората успяват да се справят със случаите на насилие. Необходимо е да се погледне и отвъд числата.
- **Ранната превенция** посредством насочени към училището действия може да бъде от полза за промяна на нагласите на търпимост към насилието и насилственото поведение чрез премахването им в ранна възраст.
- Препоръчва се да се работи както на равнище ЕС, така и на национално равнище, и да се отчитат **културните различия и контекстът**. Например, не може да се приеме, че представите за пол, семейство и насилие са едни и същи в Северна и в Южна Европа.
- Тъй като домашното насилие и основаното на пола насилие са проблем, с който се сблъсква почти всяка държава в ЕС, изключително важно е да се **обменят идеи, знания, практики и научни изследвания**.

Предизвикателства за бъдещето в превенцията на домашното насилие — обмен на знания в рамките на ЕМПП

Въпреки че се полагат големи усилия за справяне с насилието срещу жени и домашното насилие, все още остава да бъдат преодолени няколко предизвикателства. В своите заключения от декември 2012 г.³⁰ Съветът на ЕС отчете, че трябва да се положат допълнителни усилия за координация и финансиране на службите за подпомагане на жертвите, за целеви програми за превенция, за обучение на професионалисти и за подобряване на събирането на данни както на национално равнище, така и на равнище ЕС. Тези и други амбиции се посочват и в различни други доклади, заключения и препоръки на няколко международни организации и организации от ЕС, някои от които вече бяха споменати, например EIGE и ЕИСК (вж. по-горе).

Както беше посочено по-горе, темата за домашното насилие присъства редовно и в работата на ЕМПП. По време на кипърското, а след това и на ирландското председателство през периода 2012—2013 г. бяха организирани няколко сесии за обмен на знания, на които членовете бяха помолени да споделят своите виждания по основните предизвикателства, пред които са изправени техните държави във връзка с превенцията на домашното насилие. Освен това те бяха приканени да посочат какви знания или практики за справяне с домашното насилие би било полезно да се получат от други юрисдикции.

Що се отнася до най-сериозните предизвикателства, повдигнати бяха следните основни въпроси:

- Едно важно предизвикателство представлява нуждата от **обща промяна в културата и нагласата** по отношение на домашното насилие. Въпреки всички положени усилия, изглежда, все още съществува твърде голяма

³⁰ Вж. : http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lisa/134081.pdf

снизходителност към домашното насилие. Домашното насилие не може да продължава да се счита за въпрос от сферата на личния живот, а трябва да се възприеме като отговорност на държавата и обществото като цяло.

- Освен това вече се признава значимата **роля на медиите** за повишаване на обществената осведоменост. Поради това поддържането на тесни връзки с различни медии и редовното провеждане на кампании са важни предизвикателства.
- Заедно с това следва да се **насърчават жертвите, а също така свидетелите и дори извършителите, да излязат на преден план.**
- **Подобреното събиране и регистриране на данни**, което ще подпомогне разработването на **по-ефикасни планове за действие**, се счита както за важен приоритет, така и за сериозно предизвикателство.
- Необходимостта от **определяне на критерии за оценка на риска и създаване на автоматизирана информационна система**, които могат да се използват съвместно от полицията и съдебните органи, за да се гарантира максимална ефективност на стратегиите за защита на жертвите.
- По-големи **инвестиции за първична превенция** чрез повишаване на осведомеността, обучение и образование. Освен това трябва да се полагат допълнителни усилия за **достигане до имигрантското население.**
- По-големи инвестиции в работата с **деца, които са станали свидетели** на домашно насилие, но също така в работата с **извършителите на актове на насилие** и в **програми за ресоциализация.**
- Степента на повторна виктимизация продължава да е много висока, така че трябва да се положат допълнителни усилия за **повишаване на ефективността при разглеждането на случаи на домашно насилие**, например чрез постоянно обучение на професионалисти, създаване на специализирани звена за намеса, разработване на прозрачна и ефективна процедура за проследяване на такива случаи и инвестиране в програми, които са насочени към извършителите или са свързани с промяна на поведението.
- По по-добър начин трябва да се насърчава **участието на гражданското общество, НПО и други организации.**
- По-голямо внимание следва да се обърне и на **насилието срещу възрастни хора, насилието между партньори от същия пол и насилието на жени срещу мъже.**
- И накрая, следва да се подобри **трансферът на знания и най-добри практики** в рамките на държавите от ЕС и между тях.

В качеството си на общоевропейска мрежа ЕМПП играе съществена роля при обмена на информация, знания и практики между държавите членки. По този начин членовете могат да се учат взаимно за намиране на други и по-добри начини за превенция на домашното насилие и справянето с него. В допълнение към това ЕМПП служи също като платформа, в чиито рамки могат да се отправят специфични въпроси за информация пряко към всички членове.

Освен споделянето на вече придобитите знания, също толкова важно е да се проучи каква информация (от какъв тип) липсва или е нужна на всички държави от ЕС или на някои от тях. Поради това по време на ирландското председателство бе поставен въпросът какви знания или практики за справяне с домашното насилие би било полезно да се получат от други юрисдикции. Естествено, някои от отговорите бяха

тясно свързани с посочените по-горе предизвикателства, но бяха повдигнати и някои нови въпроси.

- Примери за **добри практики за борба със свързаното с честта насилие**.
- Начини на работа за **превенция в рамките на определени (уязвими) групи**, например хора с увреждания, възрастни хора, деца и младежи, извършители.
- Методи за **оценка на риска** и влиянието им върху мерките за защита.
- **Ефективността на медиацията** в случаи на домашно насилие.
- **Правни мерки** като ограничителна заповед или заповед за осигуряване на защита и правните стъпки, които могат да се предприемат от училища, социални и здравни служби, когато съществуват подозрения за случай на домашно насилие и/или бъде констатиран такъв случай.

Както заключи един експерт по време на конференцията за добри практики във Вилнюс:

„Борбата с насилието е постоянна задача — за жертвите и за следващото поколение.
Тя никога не спира!“

Други интересни източници на (практическа) информация и насоки

Европейският институт за равенство между половете (EIGE) е автономен орган на Европейския съюз, създаден с цел да допринася за и да укрепва насърчаването на равенството между половете, включително интегрирането на принципа на равенство между половете във всички политики на ЕС и съответните национални политики и борбата с основаната на пол дискриминация и с цел да повиши осведомеността на гражданите на ЕС относно равенството между половете. Дейността на института по отношение на домашното насилие включва информация относно различни ресурси, добри практики, методи и инструменти и информация за участниците, които работят за превенция на домашното насилие и борбата с него. Повече информация може да бъде намерена на <http://eige.europa.eu/content/domestic-violence>.

Изготвеният от Международния център за превенция на престъпността (ICPC) „Сборник от практики и политики относно безопасността на жените“ от 2008 г. съдържа събрани от целия свят стратегии и програми във връзка с безопасността на жените. За справка в сборника натиснете тук: [http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Publications/Women s Safety. A universal concern ANG.pdf](http://www.crime-prevention-intl.org/fileadmin/user_upload/Publications/Women_s_Safety_A_universal_concern_ANG.pdf)

Наръчникът и учебната програма на *Службата на ООН по наркотиците и престъпността (UNODC)* „Ефективна полицейска реакция спрямо насилието срещу жени“ съдържа преглед на подходящи норми и стандарти и осигурява насоки на екипите за първоначална реакция, например полицията, за това как да действат при актове на насилие срещу жени. (За да изтеглите наръчника, натиснете тук: [http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook on Effective police responses to violence against women English.pdf](http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Handbook_on_Effective_police_responses_to_violence_against_women_English.pdf) — за да изтеглите учебната програма, натиснете тук: [http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Training Curriculum on Effective Police Responses to Violence against Women.pdf](http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Training_Curriculum_on_Effective_Police_Responses_to_Violence_against_Women.pdf))

Отделните и ежегодно публикувани доклади за страните, изготвяни от мрежата „Жени срещу насилието — Европа“ (WAVE), съдържат подробна информация относно службите за подкрепа на жени и стандартите за качество в Европа. За повече информация вж.: <http://www.wave-network.org/country-info>

Поредицата от докладни справки относно превенцията на насилието, изготвени от *Световната здравна организация*, съдържат информация за успешни начини за превенция на междуличностното насилие (включително срещу жени и момичета) и насилие спрямо себе си (самоубийство или опит за самоубийство). Целта на докладните справки е да се осигурят ясни насоки за това как спонсорите, лицата, отговарящи за изготвянето на политиките, и тези, които изпълняват програмите, могат да увеличат въздействието на усилията за превенция на насилието. За повече информация и изтегляне на поредицата вж.: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/4th_milestones_meeting/publications/en/index.html

Приложение I — Заключение и препоръки от конференцията на ЕМПП за най-добри практики от 2013 г.³¹

Темата на конкурса за Европейска награда за превенция на престъпността за 2013 г. и на конференцията за най-добри практики беше „Превенция на домашното насилие“.

За домашно насилие може да се счита всеки случай на заплашително поведение, насилие или тормоз (психически, физически, сексуален, финансов или емоционален) между лица, които са или са били интимни партньори или членове на семейство, независимо от техния пол или сексуална ориентация. Всеки човек може да стане жертва на домашно насилие и то може да бъде извършено във всички типове взаимоотношения независимо от възраст, пол, раса, сексуална ориентация, благосъстояние или географско местонахождение.

Темата бе разделена на пет подтеми, които бяха проучени поотделно в рамките на дебатите за обмен на знания, попълването на въпросници или работните сесии в рамките на конференцията за най-добри практики:

- тактики и задължителни действия за първоначална реакция;
- механизми за социална подкрепа за жертвите на насилие;
- медиация в случаи на домашно насилие;
- програми за промяна на насилственото поведение и тяхното влияние върху определянето на наказание;
- оценка на риска и нейното влияние върху мерките за защита.

Настоящите заключения и препоръки се основават на: обобщенията от дебатите за обмен на знания в рамките на Европейската мрежа за превенция на престъпността, проведени на 12 септември 2013 г. във Вилнюс, на 21 май 2013 г. в Дъблин и на 19 септември 2012 г. в Ларнака; на отговорите на 11 държави членки на въпросниците, изготвени от литовското председателство преди дебатите за обмен на знания във Вилнюс, и на обобщенията от дебатите по време на конференцията за най-добри практики от 2013 г.; на извадка от „Инструментариум на ЕМПП“ № 4 „Справяне с домашното насилие в ЕС — политики и практики“, както и на ключови презентации на конференцията за най-добри практики от 2013 г.

Заключения

Общи заключения

- По време на конференцията неколккратно беше подчертано значението на мултидисциплинарния и многоведомствен подход. Беше посочено, че не е абсолютно необходимо винаги да се следва консенсусен и единен подход. Това също така означава стремеж към предизвикване на дискусии с различни гледни точки.

---

³¹ Публикувани от литовското председателство.

- Превенцията на домашното насилие е насочена най-вече към защитата на жертвите. Всички предприети мерки и използвани инструменти са насочени към тази крайна цел.
- Трудно е да се поддържа високо ниво на професионализъм на всички участници, които работят по случаи на домашно насилие, без постоянно обучение за справяне с домашното насилие.
- Общото повишаване на осведомеността чрез обществени кампании се признава като важна дейност за превенция на домашното насилие и за създаване на нетърпимост към насилието.
- Конкретните действия могат да доведат до повишаване на стойностите в статистическите данни на полицията, но в този случай по-високите стойности могат да означават въздействие от положените усилия. Увеличаването на подаваните сигнали в полицията може да бъде знак, че хората успяват да се справят със случаите на насилие.
- Ранната превенция посредством насочени към училището действия може да бъде от полза за промяна на нагласите на търпимост към насилието и насилственото поведение чрез премахването им в ранна възраст.
- Домашното насилие и основаното на пола насилие са проблем, с който се сблъсква почти всяка държава в ЕС, но предприетите мерки и въведените инструменти се различават между държавите членки в зависимост от различията в контекста и обществото.
- Когато говорим за основано на пола насилие, трябва да отчитаме културния аспект. Следва да е ясно, че представите за семейство и партньорски взаимоотношения се различават в рамките на ЕС.

Тактики и задължителни действия за първоначална реакция

- Първоначалната реакция в повечето държави членки включва преустановяване на насилието чрез полицейска намеса, оказване на първа помощ на жертвата, предприемане на мерки срещу извършителя, регистриране на фактите, събиране на доказателства, информиране и оказване на съдействие на социалните служби, здравните институции и НПО, както и информиране на жертвата относно възможностите за съдействие.
- Въпросът дали е необходимо да има специализирано законодателство в областта на домашното насилие зависи от правната традиция. В повечето държави членки няма специализирано законодателство относно действия за първоначална реакция конкретно за случаи на домашно насилие. Описания на действията за първоначална реакция в случаи на домашно насилие са включени най-вече в законодателството за полицията и в Наказателния кодекс.
- Някои държави са въвели вътрешни процедури или специални ръководства за полицейските служители, в които се описва как следва да се действа при такива случаи.

- В повечето държави членки няма специалисти в полицейските звена за реагиране в случай на домашно насилие. Понякога има специализирани служители, които се занимават със случаи на домашно насилие, но те обикновено се занимават и с други случаи, свързани с обществения ред.
- Само няколко държави членки използват технически инструменти (например електронни гривни за проследяване) в случай на домашно насилие, и то само когато заплахата за жертвата е наистина голяма.
- При работа със семейства, които са преживели домашно насилие, един от най-важните тактически въпроси е да се разработят инструменти за премахване на вторичната виктимизация.
- В качеството си на един от основните инструменти за предотвратяване на вторичната виктимизация компетентността за издаване на временни ограничителни заповеди/заповеди за осигуряване на защита често е на съдилищата. В някои държави членки съществуват специализирани закони, които дават възможност на полицията да предлага пряко такава защита на жертвите, да реагира непосредствено след свързаното с домашно насилие събитие и по този начин да се пести време и да се гарантира безопасността на жертвата.

Механизми за социална подкрепа за жертвите на насилие

- Домашното насилие представлява хоризонтален въпрос, който изисква интегриран подход. Сътрудничеството между всички партньори чрез институционална координация е от основно значение за ефективното изпълнение на всички мерки.
- Правят се две основни разграничения между сътрудничеството между правоприлагащите и социалните агенции. Първият вид сътрудничество следва модел „отгоре надолу“, основан на национален план, съгласно който правителствените институции поверяват различни отговорности на работещите в сферата. Това може да се осъществява по формален или неформален начин. Другият модел е „отдолу нагоре“, т.е. децентрализиран, и това означава, че инициативите се поемат от НПО, полицията, прокуратурата — най-вече чрез доставчици на услуги за социална подкрепа.
- Подкрепата, която се предоставя на жертвите на домашно насилие след инцидента, винаги включва мултидисциплинарен подход, но се осигурява/координира най-вече от НПО: специализирани центрове за помощ, служби за подкрепа на жертви, центрове за намеса или правителствени институции и организации на гражданското общество, финансирани или съфинансирани от държавата.
- В законодателството на повечето държави членки е заложено многоведомствено сътрудничество между правоприлагащите органи, агенциите за социална подкрепа, които осигуряват помощ на жертвите, и други социални партньори. Някои държави членки въвеждат системи за управление на качеството с цел подпомагане на качеството на услугите.

- Не всички държави членки разполагат с национален координатор за превенция на домашното насилие; често има няколко институции с поделени отговорности, а някои държави членки дори разполагат с регионални/местни координатори в досъдебната фаза на случаи на домашно насилие.
- Доброволците представляват силата на подкрепата за жертвите и допринасят до голяма степен за успеха на веригата за подкрепа.
- Причините да не се сигнализира за дадено престъпление са известни и бяха тема на задълбочени проучвания и изследвания. Те варират от липса на знания, че актът на насилие е незаконен, пренебрегване на акта на насилие, ниски очаквания за успех на разследването, страх от излагането на показ на някои елементи от личния или интимния живот, срам, чувство на вина, страх от отмъщение, недоверие в правосъдието и в системите за подкрепа.
- Усилията за повишаване на осведомеността представляват постоянна задача, като същевременно се координира подкрепата за жертвите на домашно насилие.

Медиация в случаи на домашно насилие

- Иновативното прилагане на медиация в практиката показва, че нейното използване в случаи на домашно насилие е възможно и полезно, но трябва внимателно да се преценят конкретната ситуация на насилие и последиците от него, както и очакванията на жертвата.
- Може да се заключи, че медиацията в случаи на домашно насилие е успешна най-вече когато насилието е психическо или икономическо, когато на жертвата не е било нанесено по-сериозно телесно нараняване.
- Повечето пъти моделът на медиация в контекста на домашното насилие не е насочен към помиряване, а по-скоро към намиране на целесъобразно и рационално решение за двете страни във връзка с причината за конфликта.
- Само в някои държави членки помиряването и медиацията са достъпни за най-често наблюдаваните форми на домашно насилие. Съдът може да призове за използването на помиряване и медиация в рамките на досъдебното производство, по време на съдебното производство или дори в самата присъда.
- В повечето държави членки медиацията е част от програмата за извършители на насилие или службите за подкрепа за жертви.
- Като цяло етапът на помиряване не оказва въздействие върху наказателната санкция. В случай че медиацията оказва въздействие върху съдебния процес, тя се определя като алтернатива на наказателното производство и води до приключване на наказателното производство или може да повлияе на нивото на наказанието въз основа на индивидуална оценка.
- Помиряването и медиацията в рамките на досъдебното или съдебното производство се осъществяват от съдилищата. НПО работят по субсидирани проекти, координирани от специализираните служби. В някои държави членки акредитираните медиатори или персоналят на службата за пробация и

медиация са упълномощени да предоставят услуги по медиация на жертви на насилие и техните семейства.

Програми за промяна на насилственото поведение и тяхното влияние върху определянето на наказание

- Програмите за промяна на поведението на извършителите на насилие могат да играят важна роля в превенцията на повторното домашно насилие. Поради това те следва да бъдат част от мултидисциплинарния подход.
- Обхватът и юрисдикцията на програмите за промяна на насилственото поведение варират между отделните държави членки, но дейностите често се основават на добрите практики на международни партньори.
- Ефективността на намесата чрез програмата за коригиране на поведението на извършителите е много по-висока, когато превантивната дейност включва както извършителя и жертвата/жертвите, така и членовете на семейството, които са станали свидетели на насилието.
- Кризисните центрове за мъже помагат на мъжете да се справят с психологически, емоционални и социални проблеми, като подпомагат превенцията на домашно насилие в рамките на семейството.
- Коригирането на насилственото поведение е важно не само в случаите, в които извършителят на насилието продължава да живее със семейството, а и в случай че взаимоотношенията се разпаднат. Поради това извършителят на насилието следва да получи помощ, за да промени своето поведение във взаимоотношенията си и да се научи как да се справя с проблемите по-ефективно, без използването на насилие.

Оценка на риска и нейното влияние върху мерките за защита

- По време на конференцията беше подчертано, че интересът към оценката на риска е съвсем нов. Интерес по въпроса се проявява едва през последните 25 години. Тази област на изследвания е много важна с оглед на защитата на жертвите и полагането на усилия за ограничаване на опасното и вредно поведение.
- Рисковите фактори за насилието или някои негови етапи невинаги се оценяват при въвеждането на програми за превенция на престъпността, насочени към домашното насилие.
- Необходима е подробна оценка на всички свързани със случая рискове, за да се защити жертвата, да се определи интензитетът на полицейската и правната реакция, да се изготвят планове за управление и да се посочат нуждите във връзка с разглеждането на случая.
- Оценката на риска обикновено включва три етапа: i) събиране на информация и проверка — определяне на случаи с висок риск, подходящо насочване на ограничените ресурси; ii) оценка и класифициране на различните рискове и iii) определяне на стратегии за управление на риска, т.е. изготвяне на планове за управление и намеса.

- Основните подходи за оценка на риска са: клиничният метод (въз основа на опита и квалификацията на оценителя и конкретния подбор на информация във всеки отделен случай), актюерският метод (оценена и комбинирана информация с използване на фиксирани и изрични правила, ясни критерии за подбор на информацията и статистически значими групи) и структурираното професионално решение (съчетание от подходи, подбор на информация относно личността и контекста, теоретични знания и собствено тълкуване, както и кратко обсъждане на ползата от оценката на риска в практиката).
- Подходването към риска от насилие е сложна дейност, която включва редица умения и компетенции, и във всеки отделен случай трябва да се прилага различна концепция.
- И накрая, следва да се посочи, че всяка оценка на риска крие в себе си риск. Човешкото поведение не може да се предвиди с абсолютна сигурност. Здравият разум и теоретичните знания представляват най-сигурните инструменти за ориентиране в сложния свят на насилственото/опасното поведение.

Препоръки относно превенцията на домашното насилие

Общи препоръки

- Социалните партньори следва да полагат реални усилия да работят съвместно и да привличат различни заинтересовани страни в процеса. Важно е да се осъществява междуинституционална комуникация. Настоятелно се препоръчват партньорства между гражданското общество и държавните агенции, независимо на какво равнище.
- Дейностите на заинтересованите страни следва да бъдат насочени към жертвата. Важно е да се създадат определени инструменти, например за оценка на риска, с които да се предотвратят повторните случаи на домашно насилие, но на първо място трябва да бъдат помощта и подкрепата за жертвите.
- Обучените професионалисти, които работят по случаи на домашно насилие, трябва да разполагат със солидни знания относно динамиката и различните профили на насилието между партньори. Те следва да бъдат в състояние да направят оценка на ситуацията, като използват надеждни инструменти за оценка на риска и своята интуиция и като включват както жертвата, така и извършителя.
- Съвместното обучение на полицейски служители, съдии, прокурори, експерти по криминалистика и социални или медицински работници може да спомогне за достигане до една обща гледна точка и обща стратегия за реагиране спрямо случаите на домашно насилие.
- Освен това се препоръчва да се определи един участник, който да координира дейностите във връзка със сътрудничеството между множество агенции или служби. Например, заслужава си да се проучи допълнително вариантът за назначаване на независим ръководител по всеки случай (несвързан с полицията, правосъдието или системата за социално подпомагане), който да

координира и да проследява всеки отделен случай. Също така се препоръчва да се създаде общонационална мултидисциплинарна работна група/комитет/комисия с участието на НПО.

- Успоредно с други превантивни дейности следва да се организират кампании за повишаване на осведомеността. Те са признати за един от най-добрите начини за достигане до жертвите; освен това те могат да доведат до увеличаване на подаваните сигнали за домашно насилие.
- Следва да се положат усилия за разкриване на скритото насилие, което често остава зад стените на дома. Необходимо е да се погледне и отвъд числата.
- Програмите за ранна превенция, които разполагат с потенциал да променят поведението на младите хора и техните нагласи спрямо домашното насилие, следва да станат част от пакета за ранна превенция на престъпността, въведен в училищата от основните заинтересовани страни.
- Изключително важно е да се обменят идеи, знания, практики и резултати от научни изследвания между държавите членки с цел да се възприемат различни добри практики.
- Препоръчва се да се работи както на равнище ЕС, така и на национално равнище, и да се отчитат културните различия и контекстът. Например не може да се приема, че представите за пол, семейство и насилие са едни и същи в Северна и в Южна Европа. Поради това винаги трябва да се работи в рамките на конкретния контекст, като същевременно се полагат усилия в международен план по този въпрос.
- Ранната намеса може да намали потенциалните бъдещи разходи във връзка със здравето, социалната политика и професионалните ресурси и може да доведе до дългосрочни положителни ефекти за общността.

Тактики и задължителни действия за първоначална реакция

- Макар че се препоръчва въвеждането на законодателство, специално насочено към справянето с домашното насилие, възможно е да съществуват ясни тактики и описания на целеви действия в рамките на различни закони и други подзаконови актове; НПО, социалните служби и специалното обучение могат да бъдат включени в процеса на ранно реагиране.
- Специализираните полицейски екипи за справяне със случаите на домашно насилие могат да повишат качеството на реакцията. Препоръчва се да се назначи поне един координиращ служител за случаи на домашно насилие във всяко полицейско управление. Този служител ще трябва да си сътрудничи с НПО и с жертвите и да проучва дали даден извършител на насилие спазва наложените му задължения.
- Следва да се отдаде приоритет на превенцията на вторичната виктимизация пред останалите тактически елементи. В този процес следва да участва не само полицията, а и НПО и социалните служби и по този начин да се отчете по-широкообхватният социален аспект на проблема с домашното насилие. За възприемането на ефективен подход като цяло са необходими подробни и структурирани насоки.

- Настоятелно се препоръчва възприемането на приетия в някои държави от ЕС подход, съгласно който полицията може директно да издава ограничителни заповеди. Така се гарантира по-бързо реагиране спрямо случаи на домашно насилие и по-голяма безопасност за жертвата.

Механизми за социална подкрепа за жертвите на насилие

- Изглежда, че мултидисциплинарният подход представлява добър инструмент за почти всички видове мерки за превенция на престъпността. Важно е да се подсилват ефективните подходи, като същевременно задача е да се защити човешкият живот. Следва да се възприеме най-подходящият модел в зависимост от културните, социалните и правните обстоятелства в страната.
- НПО, работещи в областта на подкрепата на жертвите, изглежда, са едни от основните заинтересовани страни в тази конкретна област на превенция на домашното насилие. Техните усилия следва да бъдат подпомогнати от правителството и обществото. Добре организирани и стабилни служби за подкрепа за жертвите в рамките на национална мрежа могат да доведат до уеднаквяване и по-високо качество на подкрепата.
- За да се гарантира и повиши качеството на подкрепата за жертвите, следва да се въведе система за управление на качеството и да се назначи национален координатор за превенция на домашното насилие.
- Работата на доброволците следва да се мотивира и популяризира сред обществото. Разкриването на безплатна телефонна линия към полицията или НПО за помощ за жертви може да спомогне да се увеличи подаването на сигнали за случаи на домашно насилие и да се предотвратят повторни прояви на насилие от извършителите.
- Предвид нежеланието на жертвите да подават сигнали, специалистите в борбата с престъпността трябва да полагат повече усилия за предоставяне на информация. Например, те биха могли да обяснят защо е важно да се подава сигнал за дадено престъпление и по този начин да оборят аргументите в полза на мълчанието и най-вече да гарантират на жертвите правото им на информация.
- Важно е да се преодолеят табутата, да се повиши осведомеността относно домашното насилие, да се говори по този проблем и да се описват колкото се може по-нагледно последиците от претърпяване на насилие. Освен това следва да се полагат непрекъснати усилия за включване в този процес на лицата, отговарящи за изготвянето на политиките.
- Моделът за намеса с цел подкрепа за жертвите следва да бъде насочен към жертвата като КЛИЕНТ, като се зачитат нейните потребности, решения и мнения.
- Моделът за намеса също така следва да се ръководи от принципа на равните възможности и равнопоставеното третиране, както и от принципа на недопускане на дискриминация въз основа на пол, раса или етнически произход, религия, сексуална ориентация, възраст, икономически статут, образователна степен, идеология или други.

- Намесите с цел подкрепа за жертвите на домашно насилие следва да се извършват на възможно най-ранен етап и в идеалния случай следва винаги да се осъществяват в пряко сътрудничество с всички съответни участници — полицейски служби, съдилища и други организации. Целта е да се предотврати изостряне на ситуацията, да се намали въздействието на виктимизацията и да се избегне вторичната виктимизация, както често се случва с жертвите на домашно насилие.

Медиация в случаи на домашно насилие

- Решението дали медиацията да се включи в превенцията на домашното насилие в рамките на всяка държава членка следва да бъде взето въз основа на правните обстоятелства. Освен това е необходимо да се подчертае, че медиацията попада в обхвата на дейностите, които се извършват от конкретни институции.
- Препоръчва се евентуално хармонизиране на мерките за коригиране на поведението на извършителя с нивото на наказанието, ако правната система позволява такива промени.
- Макар че медиацията допринася за нова, ненасилствена култура на взаимоотношенията, необходимостта от медиация в случаите на домашно насилие следва да се оценява индивидуално.
- Препоръчва се в случаите на домашно насилие медиацията да се извършва от специално обучени медиатори с поне неколкогодишен опит;
- Следва да се подчертае, че жертвите трябва да са съгласни да участват в процеса на медиация и също така че имат право да се оттеглят от него по всяко време.

Програми за промяна на насилственото поведение и тяхното влияние върху определянето на наказание

- Ефективната намеса в случаи на домашно насилие изисква участието на цялата мултидисциплинарна система (т.е. всички служби в сферата на социалните грижи, правосъдието и общината/общността); освен това е необходимо междуведомствено и дори международно сътрудничество и бързо реагиране от страна на специалистите.
- Препоръчва се да се направи оценка на риска в конкретната ситуация, преди извършителят да се включи в програма за промяна на поведението. Намесата следва да се основава на точна преценка на ситуацията; чрез подходящите инструменти за оценка на риска в случай на домашно насилие се включва гледната точка на жертвата, прави се прогноза за възможността от повторни прояви на насилие, както и за непосредствения и дългосрочния риск и за риска от крайни и тежки форми на домашно насилие.
- Успоредно с основната програма следва да се осъществява програма за мониторинг, която обхваща съпруга/та и членовете на семейството на извършителя, ако това е възможно.

- В случай че двойката реши да продължи съвместното си съжителство, е важно да се осигури подкрепа и за двамата съпрузи.
- Извършителят следва да се научи да разпознава сигналите за риск, да разбира причината за насилието и собствената си роля във взаимоотношенията и тяхната динамика, да поема отговорност за своето (насилствено) поведение, да изучава нови стратегии, да прилага на практика необходимите умения за изграждането на безопасни взаимоотношения, да бъде готов и мотивиран за допълнителна терапия (ако такава бъде предписана).

Оценка на риска и нейното влияние върху мерките за защита

- Определянето на рисковите фактори за виктимизация е основен елемент от превенцията и управлението на кризисни ситуации. Следва да се използват емпирични данни, за да се определят и прилагат полезни тактики, насочени към свеждане до минимум или превенция на насилието.
- Следва да се разработят ефективни модели за прогнозиране и превенция, приложими към голям брой случаи.
- Работата във връзка с образованието/нагласите и повишаването на осведомеността сред младите хора (деца и младежи) може да бъде полезна стратегия за намаляване на рисковете от насилие в бъдеще.
- Следва да се разработят специфични учебни програми относно оценката на риска, предназначени за професионалисти, които работят по случаи на насилие, като чрез тези програми ще им бъдат предложени надеждна информация и специфични работни инструменти.

За контакти:

Секретариат на ЕМПП
Телефон: +32 2 557 33 30
Факс: +32 2 557 35 23
Ел. поща: eucpn@ibz.eu
Уебсайт: www.eucpn.org

[D.P : Philip Willekens – Boulevard de Waterloo 76 – 1000 Brussels]

Veiligheid en Preventie
Sécurité et Prévention

